



THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF ECONOMIC DISPUTES

Normamat Ramazonovich Mallaev

PhD in Law

Associate Professor

Nigora Khushbakova

1st-year student in the specialization of Advocacy

Termiz State University

E-mail: Nigora.0303@icloud.com

Uzbekistan, Termiz

ABOUT ARTICLE

Key words: economic dispute, personal contracts, labor contracts, consumer rights, international trade law, bankruptcy, arbitration hearings, arbitration, investment disputes, etc.

Received: 14.04.25

Accepted: 16.04.25

Published: 18.04.25

Abstract: This article is dedicated to the comprehensive study of the theoretical and methodological foundations of the application of the mediation institution in economic disputes. The article discusses the theoretical foundations of economic disputes, the conceptual features of the mediation institution, the mechanisms of its application in international practice, as well as the specific characteristics of economic disputes arising in the context of the digital economy and the innovative methods of resolving these disputes.

IQTISODIY NIZOLARNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI

Normamat Ramazonovich Mallaev

Yuridik fanlar nomzodi, dotsent

Nigora Xushboqova

I kurs tinglovchisi

Advokatlik faoliyati mutaxassisligi

Termiz davlat universiteti

Email: Nigora.0303@icloud.com

O'zbekiston, Termiz

MAQOLA HAQIDA

Kalit soʻzlar: iqtisodiy nizo, shaxsiy shartnomalar, mehnat shartnomalari, isteʼmolchilar huquqlari, xalqaro savdo huquqi, bankrotlik, hakamlilik muhokamasi, arbitraj, investitsiyaviy nizolar va h.k.

Annotatsiya: mazkur maqola iqtisodiy nizolarda mediatsiya institutini qoʻllash masalalarida mediatsiya institutining nazariy-metodologik asoslarini kompleks oʻrganishga bagʻishlanadi.

Maqolada iqtisodiy nizolarning nazariy asoslari, mediatsiya institutining konseptual xususiyatlari, xalqaro tajribada uning qoʻllanilish mexanizmlari shuningdek, raqamli iqtisodiyot sharoitida yuzaga keladigan iqtisodiy nizolarning oʻziga xos xususiyatlari va ularni hal qilishning innovatsion usullari tahlil etilgan.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СПОРОВ

Нормамат Рамазонович Маллаев

кандидат юридических наук, доцент

Нигора Хушбакова

студент 1 курса по специальности «Адвокатская деятельность»

Термезский государственный университет

E-mail: Nigora.0303@icloud.com

Узбекистан, Термез

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: экономический спор, личные контракты, трудовые контракты, права потребителей, международное торговое право, банкротство, арбитражные слушания, арбитраж, инвестиционные споры и т.д.

Аннотация: Данная статья посвящена комплексному изучению теоретических и методологических основ применения института медиации в экономических спорах. В статье рассматриваются теоретические основы экономических споров, концептуальные особенности института медиации, механизмы его применения в международной практике, а также специфические характеристики экономических споров, возникающих в условиях цифровой экономики, и инновационные методы их разрешения.

Iqtisodiy soha nafaqat tovarlar va xizmatlarni ishlab chiqarish va taqsimlash mexanizmlarini, balki ushbu faoliyatni shakllantiradigan odamlarning oʻzaro taʼsirini ham aks ettiruvchi oʻzining dinamikligi va murakkabligi bilan ajralib turadi. Shu nuqtai nazardan, iqtisodiy nizolar muqarrar haqiqat sifatida namoyon boʻladi. Iqtisodiy nizolar turli vaziyatlardan kelib chiqishi mumkin, jumladan, shartnomalarni talqin qilishdagi farqlar, resurslarni taqsimlash boʻyicha kelishmovchiliklar yoki hatto mehnat munosabatlari doirasida. Iqtisodiyotlar oʻzaro bogʻliq va global boʻlib borar ekan, bu nizolarning tabiati va turlari bir xil darajada murakkablashib, jismoniy shaxslar, biznes va hukumatlar uchun oʻziga xos muammolarni keltirib chiqaradi. Bugungi kunda

tadbirkorlik sub'yektlari o'rtasidagi iqtisodiy va huquqiy munosabatlar rivojlanib borgan sari ushbu munosabatlardan kelib chiqayotgan nizolarning ham yangicha ko'rinishlari vujudga kelmoqda. Shunday nizolarning bir ko'rinishi – iqtisodiy nizolardir. Yuridik adabiyotlarda mazkur toifadagi nizolarga ko'plab ta'rif beriladi va ularning turlari ham alohida tavsiflanadi, chunki bunday toifadagi nizolarning ob'yekti, qo'llanilish doirasi bir-biridan farq qiladi. Bu borada B.M.Степашин “Iqtisodiy nizolar – tadbirkorlik va boshqa iqtisodiy sohalarda yuzaga keladigan nizolar bo'lib, huquq subyektlari, shu jumladan yuridik shaxslar ishtirokida yuzaga keladigan va ma'muriy, fuqarolik huquqlari munosabatlaridan kelib chiqadigan nizolar bo'lib, arbitraj va xo'jalik sudlarida ko'rib chiqiladi” deb fikr bildirgan bo'lsa, Ю.В.Третьяков fikricha, “Iqtisodiy nizolar-bu iqtisodiy nizolarni amalga oshirish bilan bog'liq fuqarolik yoki boshqa huquqiy munosabatlardan kelib chiqadigan nizolar yakka tartibdagi tadbirkorlar yoki yuridik shaxslar faoliyati”dir.

Ma'lumki, iqtisodiy nizolar tadbirkorlik faoliyati natijasida kelib chiqadigan nizolar bo'lib, bunday turdagi nizolar majburiyat va shartnoma huquqi predmeti doirasida hal etiladi. Ya'ni taraflarning iqtisodiy munosabatlar subyektlari o'rtasidagi ushbu munosabatlar sohasidagi huquqlari va majburiyatlari bo'yicha hal qilinmagan kelishmovchiliklardir. Iqtisodiy nizolarning mohiyatini tushunish iqtisodlarning qanday ishlashi va rivojlanishini tushunish uchun asosiy hisoblanadi. Ushbu nizolar shaxsiy shartnomalar, mehnat shartnomalari, iste'molchilar huquqlari va xalqaro savdoni o'z ichiga olgan bir nechta kontekstlarda paydo bo'lishi mumkin. Har bir kontekst o'ziga xos dinamikani taqdim etadi, bu nafaqat nizolarni idrok etish usullarini shakllantiradi, balki ularni hal qilish usullariga ham ta'sir qiladi. Ushbu nizolarni hal qilish nafaqat bevosita ishtirok etuvchi tomonlar, balki kengroq iqtisodiy muhit uchun ham hal qiluvchi ahamiyatga ega, chunki hal qilinmagan nizolar bozor samarasizligiga, munosabatlarning buzilishiga va hatto tizimli inqirozlarga olib kelishi mumkin. Jahon iqtisodiyoti tobora o'zaro bog'langan bo'lsa, iqtisodiy nizolarning murakkabliklari yanada kengayadi. Mahalliy korxonalar hozirda xalqaro bozorlarda faoliyat yuritib, ularni o'zaro munosabatlarni murakkablashtiradigan va nizolarga olib kelishi mumkin bo'lgan bir qator huquqiy asoslar va madaniy tafovutlarga duchor qilmoqda. Misol uchun, kompaniya xorijiy yetkazib beruvchi bilan shartnomani bajarishda qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin, bu esa shartlar, mahsulot sifati yoki yetkazib berish muddatlari bo'yicha kelishmovchiliklarga olib keladi. Bunday stsenariylar iqtisodiy nizolarning mohiyatini va global bozorda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan turli xil turlarini tushunish muhimligini ta'kidlaydi. Iqtisodiy nizolarning tasnifi turlicha bo'lib, ba'zi umumiy toifalar, shu jumladan shartnomaviy nizolar, mehnat nizolari, iste'molchilarga oid nizolar va xalqaro savdo nizolari. Har bir toifa o'ziga xos xususiyatlarni o'zida mujassam etgan va qonuniy huquqlar, axloqiy mulohazalar va hal qilish mexanizmlari bilan bog'liq noyob savollarni tug'diradi.

Shartnoma bo'yicha nizolar ko'pincha rasmiy shartnomalarda belgilangan shartlar va shartlar bilan bog'liq kelishmovchiliklar atrofida yuzaga keladi.

Mehnatga oid nizolar, odatda, ish beruvchi va xodim o'rtasidagi munosabatlarda yuzaga keladi, ko'pincha ish haqi, mehnat sharoitlari yoki ish xavfsizligi bilan bog'liq masalalarni o'z ichiga oladi.

Iste'molchi nizolari xaridorlar va sotuvchilar o'rtasidagi ko'pincha mahsulotdan qoniqish yoki xizmat ko'rsatish bilan bog'liq bo'lgan nizolarni hal qiladi.

Xalqaro nizolar davlatlar yoki xalqaro tashkilotlar o'rtasida yuzaga keladigan nizolarga taalluqlidir va ko'pincha turli xil huquqiy tizimlar va savdo shartnomalari ta'sirida murakkab munosabatlarni o'z ichiga oladi. Iqtisodiy nizolarning murakkabligi va keng tarqalganligi sababli ularni hal etishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish zarurati tug'iladi. Sud jarayoni kabi an'anaviy usullar ko'p vaqt talab qiladigan va qimmatga tushishi mumkin, bu ko'plab manfaatdor tomonlarni mediatsiya yoki arbitraj kabi nizolarni hal qilishning muqobil usullarini o'rganishga undaydi. Bunday muqobil mexanizmlar ko'pincha munosabatlarni saqlab qolishga yordam beradigan tezroq va do'stona qarorlarni ta'minlaydi va shu bilan birga ishtirokchilar uchun adolatli natijalar beradi.

B.Laxtarnik nazariyasiga ko'ra, iqtisodiy nizolarni quyidagi turlarga ajratish maqsadga muvofiq:

1) shartnomaviy nizolar, shartnoma predmeti doirasidan kelib chiqqan huquq va majburiyatlar bo'yicha nizolar shartnomalar. Iqtisodiy nizolarning eng katta guruhi ham ushbu nizolardan iboratdir;

2) shartnomadan tashqari, bitim mazmunidan tashqari qo'shimcha majburiyatdan kelib chiqqan va shartnoma mazmuniga daxl qilmaydigan huquq va majburiyatlar doirasidagi nizolar . O'zbekiston Respublikasida faoliyat yuritadigan tadbirkorlik sub'yektlari o'rtasida iqtisodiy munosabatlardan kelib chiqadigan nizolarni hal etishda har doim ham iqtisodiy sudga murojaat qilib bo'lmaydi. Chunki shunday fuqarolik huquqiy munosabatlardan kelib chiqadigan iqtisodiy va korporativ nizolar borki, fuqarolik sudida ko'rib chiqiladi.

O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy protsessual kodeksining 25-moddasiga asosan quyidagi ishlar sudlovga taalluqlidir:

1) iqtisodiyot sohasida yuridik shaxslar hamda yuridik shaxs tashkil etmagan holda tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirayotgan va yakka tartibdagi tadbirkor maqomini qonunda belgilangan tartibda olgan fuqarolar, shuningdek korporativ nizolar bo'yicha ishlar ko'rilayotganda taraflar bo'lgan fuqarolar (bundan buyon matnda fuqarolar deb yuritiladi) o'rtasidagi fuqaroviy, ma'muriy va boshqa huquqiy munosabatlardan yuzaga keladigan nizolarga doir ishlar;

2) iqtisodiyot sohasida yuridik shaxslar va yakka tartibdagi tadbirkorlarning huquqlari yuzaga kelishi, o'zgarishi yoki bekor bo'lishi uchun ahamiyatga ega bo'lgan faktlarni aniqlash (bundan buyon matnda yuridik ahamiyatga ega bo'lgan faktlarni aniqlash deb yuritiladi) to'g'risidagi ishlar;

3) bankrotlik to'g'risidagi ishlar;

4) hakamlik muhokamasi bilan bog'liq ishlar;

41) arbitraj muhokamasi bilan bog'liq ishlar;

5) korporativ nizolarga oid ishlar

51) investitsiyaviy nizolar bo'yicha ishlar;

52) raqobatga oid ishlar;

6) chet davlat sudlari va arbitrajlarining qarorlarini tan olish hamda ijro etishga qaratish to'g'risidagi ishlar taalluqlidir .

Yuqoridagi iqtisodiy sudlarda ko'riladigan ishlarning majmui bevosita iqtisodiy nizolardan kelib chiqadi. Faqat mazkur kodeksning 25-moddasiga asosan o'zaro bog'liq bo'lib, ba'zilar iqtisodiy sudga, boshqalari esa fuqarolik ishlari bo'yicha sudga taalluqli bo'lgan bir nechta talab birlashtirilgan taqdirda, barcha talablar fuqarolik ishlari bo'yicha sudga ko'rilishi lozim. O'zaro bog'liq bo'lib, ba'zilar ma'muriy sudga, boshqalari esa iqtisodiy sudga taalluqli bo'lgan bir nechta talabni birlashtirishga yo'l qo'yilmaydi.

Alohida ta'kidlash lozimki, iqtisodiy qonunchilik deganda, nafaqat moddiy huquq normalari, balki taraflarning huquq va manfaatlarini sud orqali himoya qilish tartibini belgilab beruvchi protsessual huquq normalari ham tushuniladi. Shu ma'noda O'zbekiston Respublikasining Iqtisodiy protsessual kodeksida qayd etilgan tegishli huquq normalarini korporativ qonunchilik normalarining ko'rinishi sifatida hisoblash bo'ladi.

Jumladan, mazkur Kodeks 25-moddasi birinchi qismining 5-bandida yozilishicha, ushbu Kodeksning 30-moddasida ko'rsatilgan korporativ nizolar bo'yicha ishlar, (bundan mehnatga oid nizolar mustasno), iqtisodiy sudga taalluqlidir. Iqtisodiy nizolar shunchalik xilma-xilki, ularga aniq ta'rif berib bo'lmaydi. Korporativ nizolar, investitsiyaviy nizolar ham iqtisodiy nizolardan kelib chiqadi . Iqtisodiy qonunchilikka oid asosiy hujjatlarning turlaridan biri – O'zbekiston Respublikasining qonunlari hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasining "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida" gi, "Xo'jalik shirkatlari to'g'risida"gi, "Mas'uliyati cheklangan hamda qo'shimcha mas'uliyatli jamiyatlar to'g'risida"gi, "Kooperatsiya to'g'risida"gi, "Qishloq xo'jaligi kooperativi (shirkat xo'jaligi) to'g'risida"gi, "Dehqon xo'jaligi to'g'risida"gi, "Oilaviy tadbirkorlik to'g'risida"gi, "Banklar va bank faoliyati to'g'risida"gi, "Birjalar va birja faoliyati to'g'risida"gi, "Sug'urta faoliyati to'g'risida"gi va boshqa bir qancha shu kabi qonunlarda u yoki

bu tashkiliy-huquqiy shakldagi tadbirkorlik sub'yektlari – yuridik shaxslarning tushunchasi, huquqiy maqomi, huquq va majburiyatlari, tashkil etilishi, qayta tashkil etilishi, tugatilishi, boshqaruv organlari va ularning vakolatlari, mol-mulkka egalik qilish tartib-qoidolari, javobgarligi, filiallar va vakolatxonalar ochish tartibi va hokazo shunga o'xshash muhim huquqiy normalar o'rin olgan. Bulardan tashqari, ba'zi qonunlarda korporatsiyalar faoliyati bilan bevosita bog'liq bo'lgan va turli sohalar, yo'nalishlarga oid qoidalar, tartiblar, talablar batafsil belgilab berilgan. Ular jumlasiga “O'zbekiston Respublikasida mulkchilik to'g'risida”gi, “Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to'g'risida”gi, “Xususiy mulkni himoya qilish va mulkdorlar huquqlarining kafolatlari to'g'risida”gi, “Qimmatli qog'ozlar bozori to'g'risida”gi, “Investitsiya va pay fondlari to'g'risida”gi, “Chet ellik investorlar huquqlarining kafolatlari va ularni himoya qilish choralari to'g'risida”gi, “Chet el investitsiyalari to'g'risida”gi, “Tashqi iqtisodiy faoliyat to'g'risidagi”, “To'lovga qobiliyatsizlik to'g'risida”gi, “Firma nomlari to'g'risida”gi, “Baholash faoliyati to'g'risida”gi, “Buxgalteriya hisobi to'g'risida”gi, “Xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatini davlat tomonidan nazorat qilish to'g'risida”gi va shu kabi qonunlarni kiritish mumkin.

Yuqorida sanab o'tilgan normativ huquqiy hujjatlar iqtisodiyot tarmoqlarida faoliyat yuritadigan yuridik shaxslarning huquqiy maqomidan tortib, ularning tashkil etilishi, qayta tashkil etilishi, tugatilishi va boshqa turdagi shartnomaviy huquqiy munosabatlari tizimini tartibga soladi va iqtisodiy nizolar yuzaga kelganda huquqiy himoyalarni ta'sir choralari belgilab beradi. Statistik ma'lumotlarga nazar soladigan bo'lsak, o'tgan yil davrida iqtisodiy sudlarda 3 mingdan ortiq chet ellik investorlar va chet el investitsiyalari ishtirokidagi korxonalar bilan bog'liq nizolar hal etilgan. Ushbu iqtisodiy ishlarning deyarli yarmi Toshkent shahar iqtisodiy sudi tomonidan ko'rib chiqilgan.

O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 25-dekabrda “Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida”gi Qonunining 61-moddasiga muvofiq, davlat organlarining investitsiya faoliyati sub'yektlarining huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini buzadigan yoki cheklaydigan qarorlari, ular mansabdor shaxslarining shunday harakatlari (harakatsizligi) ustidan yuqori turuvchi organga yoki sudga shikoyat qilinishi mumkinligi belgilangan. Mazkur Qonunning 63-moddasiga ko'ra, chet el investitsiyalari bilan bog'liq bo'lgan va O'zbekiston Respublikasi hududida chet ellik investorning investitsiya faoliyatini amalga oshirishi chog'ida yuzaga keladigan nizo (investitsiyaviy nizo) muzokaralar o'tkazish, undan so'ng agar kelishuvga erishilmasa, mediatsiya yo'li bilan hal etilishi ko'rsatilgan. Muzokaralar o'tkazish va mediatsiya yo'li bilan tartibga solinmagan investitsiyaviy nizo O'zbekiston Respublikasining tegishli sudi tomonidan hal qilinishi kerakligi mustahkamlangan. Bu borada T.Abdramatov quyidagicha fikr bildiradi: “Investitsiyaviy nizo tadbirkorlik subyektlarining raqobatga bardosh bera olmasligi yoki shartnoma shartlari to'la qonli bajarilmasligi oqibatida yuzaga keladigan, iqtisodiy nizoning bir

ko‘rinishidir” . 2021-yil 16-fevraldagi O‘zbekiston Respublikasining “Xalqaro tijorat arbitraji to‘g‘risida”gi Qonuniga muvofiq, Xalqaro tijorat arbitrajiga taraflarning kelishuviga binoan tijorat xususiyatiga ega bo‘lgan ham shartnomaviy, ham shartnomadan tashqari barcha munosabatlardan yuzaga keladigan nizolar berilishi mumkin. Mazkur Qonun O‘zbekiston Respublikasi va boshqa davlat (davlatlar) o‘rtasida amalda bo‘lgan kelishuvlarga rioya etgan holda xalqaro tijorat arbitrajiga nisbatan qo‘llaniladi. Bugungi kunda investitsiya faoliyatiga aloqador iqtisodiy, fuqarolik, ma‘muriy va boshqa huquqiy munosabatlardan kelib chiqadigan nizolar turli xil sudlar tomonidan ko‘rib chiqilmoqda. Qonunchiligimizda Iqtisodiy sohada yuzaga keladigan nizolar iqtisodiy sudlar, fuqarolik, mehnat va boshqa huquqiy munosabatlardan kelib chiqadigan nizolar fuqarolik ishlar bo‘yicha sudlar va davlat organlari bilan ommaviy munosabatlardan kelib chiqadigan nizolar ma‘muriy sudlar tomonidan ko‘rib chiqilishi belgilangan.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2023-yil 27- aprel kuni ikkinchi Toshkent xalqaro investitsiya forumining yalpi majlisidagi nutqida investorlar huquqlarini himoya qilish borasida ma‘muriy sudlarga katta vakolatlar berilganligini, bundan buyon, tadbirkor va investorlar sudda o‘z talabining to‘g‘riligini isbotlashi shart emasligini endi davlat idorasi o‘z qarorining qonuniyligini isbotlab berishga majbur bo‘lishini, yuzaga kelgan har qanday noaniqliklar esa investorlar foydasiga hal qilinishini ta’kidlab o‘tdilar. Mazkur yilda O‘zbekiston Respublikasida ilk bor Xalqaro tijorat sudi faoliyati yo‘lga qo‘yiladi. Bu bilan tadbirkorlar o‘rtasida kelib chiqadigan har qanday turdagi nizolar mazkur sudda ko‘rilishi belgilandi. Investitsiyaga oid nizolarni hal qilish bo‘yicha sud tizimini takomillashtirish hamda investorlar huquq va qonuniy manfaatlarini himoya qilinishini ta’minlash maqsadida Prezidentimizning 2020-yil 24-iyuldagi “Sudlar faoliyatini yanada takomillashtirish va odil sudlov samaradorligini oshirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi Farmoni qabul qilingan. Ushbu Farmon bilan O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi tuzilmasida investitsiyaviy nizolarni hamda raqobatga oid ishlarni ko‘rish bo‘yicha sudlov tarkibini tuzish nazarda tutilgan. Sudlov tarkibiga investitsiya kiritilgan sanada yigirma million AQSH dollari ekvivalentidan kam bo‘lmagan miqdorda investitsiyani amalga oshirgan jismoniy yoki yuridik shaxslar (yirik investorlar) va davlat organlari o‘rtasida yuzaga keladigan investitsiyaviy nizolar hamda raqobatga oid ishlarni ko‘rish vakolati berilgan. Bunda investitsiyaviy nizolar bo‘yicha yirik investorlarning, raqobatga oid ishlar bo‘yicha taraflarning xohishiga ko‘ra, ushbu toifadagi ishlar bevosita Sudlov tarkibi tomonidan birinchi instansiya sudi sifatida ko‘rilishi hamda qolgan investitsiyaviy nizolar investorlarning xohishiga ko‘ra, Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahar sudi tomonidan birinchi instansiya sudi sifatida ko‘rilishi mumkinligi belgilangan. Yuqorida keltirilgan iqtisodiy, investitsiyaviy hamda korporativ nizolar to‘g‘risidagi olimlarning qarashlari, O‘zbekiston Respublikasida qabul qilingan normativ huquqiy hujjatlar, xalqaro shartnomalarda keltirilgan

iqtisodiy qonunchilikka oid nizolarni tahlil qilib, bunday turdagi nizolarning ildizi bevosita taraflarning shartnomaviy huquqiy munosabatlaridan kelib chiqadi deb aytishimiz mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, iqtisodiy nizolarning tabiati va turlari xilma-xil va ko'p qirrali bo'lib, iqtisodiy doirada odamlarning o'zaro munosabatlarining murakkabligini aks ettiradi. Shartnomaviy kelishmovchiliklardan tortib mehnat nizolari va xalqaro savdo nizolarigacha bu nizolar iqtisodiy hayotning ajralmas jihati hisoblanadi. Jahon iqtisodiyoti rivojlanishda davom etar ekan, ushbu nizolarni hal qilish mexanizmlari ham yangi muammolarga moslashishi kerak. Iqtisodiy nizolarning har xil turlarini va ular yuzaga keladigan kontekstlarni tushunish orqali manfaatdor tomonlar hal qilish bo'yicha o'zlarining strategiyalarini yaxshilashlari mumkin, natijada hamma uchun yanada barqaror va adolatli iqtisodiy muhitni ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Степашин, В.М., 2013. Основание применения условного осуждения. Вестник Омского университета. Серия «Право», (1 (34)), pp.180-185.
2. Зайцева, Л. Л., Самарин, В. И., Жигулич, В. С., Новикова, Е. В., Петрова, О. В., Соркин, В. С., ... & Шпак, В. В. (2017). Альтернативное разрешение споров в уголовном процессе: учеб.-метод. пособие/ЛЛ Зайцева [и др.]; под ред. У. Хелльманна, СА Балащенко, ЛЛ Зайцевой.
3. Babakulovna, I.F., Ibratova, F.B. and Yerkebayeva, Z.A., 2023. Mediation as an alternative way to resolution of economic disputes.
4. Третьяков, Г.М., 2016. Соотношение третейского разбирательства и медиации как альтернативных форм разрешения правовых споров в Республике Беларусь.
5. Каримова, М. and Абдумуминов, Б., 2024. ФУҚАРОЛИК СУДЛАРДА ЯРАШТИРИШ ВА МЕДИАЦИЯ ИНСТИТУТИНИ ҚЎЛЛАШНИНГ ПРОЦЕССУАЛ ЖИҲАТЛАРИ. THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY, 2(21), pp.360-367.
6. МАРИПОВА, С., 2021. Меҳнат низоларни ҳал этишда медиация институтининг аҳамияти (назария ва амалиёт). Юрист ахборотномаси, 2(1), pp.132-138.